

MİLLETLERARASI İKİ MÜESSESENİN İKRAZ FAALİYETLERİ : DÜNYA BANKASI VE MİLLETLERARASI FİNANSMAN KURUMU

I — Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası ve İkrazları :

Yazan: Dr. Mehmet SELİK

1 — Dünya Bankasının mahiyeti, çalışma prensipleri ve tenki-
de uğrayan tarafları : Müessese 1946 yılında resmen faaliyete baş-
lamıştır. Bankanın kuruluşu harp sonrası devrin milletlerarası
plânda şahit olduğu büyük gelişmelerden birini temsil eder.

Müessese, biri nisbeten kısa ömürlü, buna karşılık diğeri hayli
uzun zaman alacağa benzeyen iki maksadın gerçekleştirilmesine
yardım amacı ile kurulmuştur. Bunlardan ilki, dünyanın harpten
zarar gören yerlerinde harp tahribatının tesir ve neticelerini müm-
kün olduğu nisbette ve sür'atle ortadan kaldırıp normal vaziyete
dönüşü sağlamaktır. İkincisi, dünyanın geri kalmış kısımlarına ikti-
saden kalkınmaları için imkân nisbetinde yardım etmektir.

Bankanın ikrazları ve diğer faaliyetleri yönünden bakıldığında,
imar işlerindeki rolü ve önemi ehemmiyetsiz olmuştur. Kuruluşun-
dan kısa bir zaman sonra Banka, münhasıran kalkınma sahasında
ikrazda bulunur ve faaliyet gösterir olmuştur. Bu itibarla müesse-
se, aslında milletlerarası karakterde bir kalkınma bankasıdır.

Teknik teferruata girmeden Bankanın ve faaliyetlerinin en
önemli hususiyetlerini gözden geçirip sözü ikraz muamele ve neti-
celerine getirmek maksada uygun olacaktır. Zira asıl üzerinde dur-
mak istediğimiz mesele Bankanın 14 yıllık ikraz muameleleri ve
bunların göstermekte olduğu özelliklerdir.

1959 Haziranında Bankanın âzaları 68 e yükselmişti. Bunların
her biri sermayeye malî kudretleri nisbetinde iştirak etmişlerdir.
Banka sermayesi 1959 yazına kadar 10 milyar dolandı. Banka 1959-
60 yılı faaliyetlerine 21 milyar dolarlık sermaye ile girmiştir. Artış
% 100 ün üstündedir (1). Sermayeye en büyük iştiraki olan men-

(1) 14 üncü yıllık Rapor, s. 6; Haziran 1960 da bunun 19.3 milyarı kaydedilmiş bu-
lunuyordu. 15 ci Yıllık Rapor, s. 6

leketler sırasıyla A.B.D., Birleşik Krallık, Çin, Fransa, Hindistan, Almanya, Kanada, Hollanda, Japonya, Belçika, Avustralya, İtalya ve Arjantin'dir.

Dünya Bankasının ikraz için kullandığı paralar başlıca iki kaynaktan gelir: Âza memleketlerin sermaye iştirakleri ve sermaye piyasalarından yapılan istikrazlar. Her âza memleket iştirak payının % 2 sini Bankaya altın veya dolar olarak ödemiştir. Sermaye 21 milyar dolara çıkarıldığında bu meblâğ 420 milyon dolar eder. Âza memleketler iştirak paylarının % 80 ini ödemezler. Bu % 80 iştirak payları Bankanın giriştiği istikraz muamelelerinde başlıca karşılığı teşkil ederler. Arada kalan % 18 lik iştirak payı kısmı âza memleketlerden alınmak şartıyla ikraz işlerinde kullanılabilir. Bunları altın veya dolarla ödemek mecburiyeti yoktur. Son yıllarda zikredilen % 18 lenden faydalanma imkânları hayli artmıştır. Bankanın kaynaklarından ikincisi çeşitli sermaye piyasalarından alınan borçlardır. İlk zamanlarda Banka ancak A.B.D. piyasalarında borç para bulabiliirken son yıllarda başka memleketlerdeki sermaye piyasalarından da önemli miktarlarda faydalanmaya başlamıştır. Bunlardan başka, ikraz muamelelerinden elde edilen gelirlerin, cüz'i de olsa, bir üçüncü kaynak teşkil etmekte olduğunu kaydedelim.

Dünya Bankası kâr maksadıyla kurulmuş bir müessese değildir. Bu itibarla hiç bir müessese ile rekabet halinde olmayıp bilâkis onları tamamlayıcı karakterdedir. Banka kaynakları sınırlıdır. Bu yüzden kalkınmanın asıl yükü bunu arzuluyan memleketlerin kendilerinince taşınmak gerekir. Banka, ancak yardımcı rolündedir ve kalkınma projelerininin gerektirdiği yabancı döviz ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır. Bir projenin başından sonuna kadar gerektirdiği her türlü masraf için bankadan yardım beklenemez. Banka ikrazlarını sadece belli ve spesifik projeler için verir. Bunu yaparken projeleri enine boyuna inceler. Bir defa projenin teknik ve malî tarafları sağlam mıdır, bu tesbit edilir. Sonra da bunun gerçekleşmesi halinde içinde bulunduğu ekonomiye getirebileceği faydalar neler olabilir meselesi incelenir. İncelemeler her proje için ayrı ayrı yapılır. Böyle bir inceleme için Bankanın projelerin ait buldukları memleket ekonomileri hakkında sanih ve sağlam bilgileri olması gerekir. Bu bilgiler mahallî hususiyetler ve çözüm bekliyen meseleleri tetkik için bizzat o memleketle regönderilen heyetlerce yapılan incelemeler yoluyla elde edilir. Şimdiye kadar Bankaca çeşitli memleketlere dair bir seri iktisadî rapor neşredilmiştir. Memleke-

timiz hakkındaki, Barker Raporu diye bilinen, inceleme bunlardan biridir.

Banka bir kere ikrazda bulunmuşsa karar verince artık iş bitmiş değildir. Verilen para projede görüldüğü ve anlaşma sırasında tesbit edildiği gibi, ancak o belli projenin yine belli kısmındaki masrafları karşılamak için kullanılabilir. Daha evvel belirttiğimiz gibi bu masraflar yabancı dövizle alâkalı kıtsımlara aittir. Banka ancak pek mahdut şekilde ve çok istisnaî hallerde mahallî harcamalar için para verebilir. Dünya Bankası verdiği ikrazları kullandıkları sırada sonuna kadar takip eder. Borcu alanlar yaptıkları harcamalar hakkında Bankaya zaman zaman muntazam malûmat verirler. Bu sırada daha projenin başından itibaren Bankadan fikir ve tavsiye almak mümkündür. Müessesenin başlıca fonksiyonları arasında bu türlü yardımlarda bulunmak da vardır.

Banka ikrazlarının sarfı serbesttir. Müessesenin milletlerarası bünyesi ve kuruluşu icabı ikrazları bağlı değildir. Borcu alanlar bu paraları diledikleri memleketin piyasalarında kullanabilirler. İkrazların bu hususiyetleri borç alanlara kendilerine en müsait gelen piyasalarda mübayaada bulunmak imkânını verir, bu da dolayısıyla Bankanın kuruluş gayelerinden biri olan milletlerarası ticaretin serbestçe gelişmesine yardım işinde müessir olur.

Bankanın ikraz faaliyetleri için açık olan saha, teorik olarak hayli geniştir. Dünya Bankası hükûmetlere bağlı müesseselere, hususî müesseselere ikrazda bulunabilir. Bu sayılanların yabancı piyasalardan yapacakları istikrazlara garanti verebilir ve bunlara iştirak edebilir. Yalnız, borçlunun hükûmet ve ona bağlı müesseseler olması halinde, borçluya kendi hükûmetinin kefil olması lâzımdır.

Banka siyasî maksatlarla hareket edemez. Bir başka ifade ile, siyasî bir gaye ile ne ikrazda bulunabilir, ne de bir istikraz talebini reddedebilir. Fakat, Bankanın ikinci yıllık raporunda da belirtildiği gibi, Banka nasıl ikrazlarının emniyeti bakımından iktisadî istikrar şartlarını ve bunların müstakbel gelişmelerini gözönünde bulunduruyorsa, istikraz talebinde bulunan memleketin halihazır ve gelecekteki siyasî istikrar durumunu da dikkate alır.

Dünya Bankası başlangıçtan itibaren giriştiği ikraz faaliyetleri ve bu faaliyetlerin bağlı bulunduğu prensip ve politikalar bakımından bazı tenkitlere uğramıştır. Bunların başlıcalarını hülâsa etmeye çalışalım.

Dünyanın bilhassa geri kalmış bölgelerinin sermaye ihtiyaçları yönünden bakıldığında, Bankanın sermaye hacmi ve dolayısıyla finansman faaliyetleri yetersiz kalmıştır, denilmiştir. Eğer geri kalmış memleketlerin, Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan raporlarda tesbit ve hesap edildiği miktarda sermayeyi massede-bilecekleri farzedilirse, Bankanın bu memleketlere yardımları hakikaten cüz'i olmuştur. Andığımız raporlardan birinde (2) ihtiyaç duyulacak sermaye miktarı yılda 10 milyar dolar olarak hesaplanmıştır. Burada massedebilme meselesi hesaba katılmamıştı. Massedebilme meselesini de hesaba katarak yapılan bazı tahminlere göre ihtiyaç 2,5 - 3,5 milyar dolar arasındadır. F.A.O. (3) tarafından yapılan bir tahmine göre de yıllık ihtiyaç duyulan miktar 8 milyar civarındadır (4).

Bu rakamlar karşısında Banka ikrazlarının yetersizliği daha belirli bir hal alıyor. Bu son hükümüüz biraz daha aşağıda Bankanın ikraz faaliyetleri gözden geçirilirken daha iyi anlaşılacaktır. Ve yine görülecektir ki, Bankanın sınırlı olduğundan dolayı tenkit edilen finansman hacminde dünyanın gelişmiş veya nisbeten gelişmiş bölgeleri hakikaten geri kalmış kısımlarına nazaran önemli hisselerine sahip olmuşlardır. Bankanın faaliyetleri herhalde bilhassa bu yönden tenkide lâyıktır. Genel yetersizlik son yıllardaki gelişmelerin ve bu yoldaki tenkitlerin tesiriyle kabul edilerek, bahsin başlarında belirttiğimiz gibi, Bankanın sermayesi 10 milyardan 21 milyar dolara çıkarılmıştır. Sermayedeki bu artışın bir taraftan Bankanın borç alma diğer taraftan borç verme kabiliyetini geniş ölçüde arttıracığı muhakkaktır.

Dünya Bankasına yöneltilen ikinci tenkit, Banka Nizamnamesinin lüzumundan fazla sıkı bulunması, ancak spesifik mahiyette projelere kredi verilmekte olmasıdır. Bankanın 5 inci yıllık raporunda (1949 - 50) bu tenkide cevap verilmiştir. Burada, bu tenkit yapılırken münferit projelerin mücerret bir şekilde ele alınıp değerlendirilmesi yapılmış gibi bir faraziye hareket edilmiş yanlıştır bulunuyor. Rapora göre bu faraziye doğru değildir. Zira, her proje içinde yer aldığı ekonominin gelişmesi ve diğer hususi-

(2) U.N. «Measures for the Economic Development of Underdeveloped Countries» New York, 1951. Bu tahminde Avrupa ve Japonya hesap dışıdır.

(3) «Report on International Investment and Financing Facilities». Bu rapor B. M. tarafından yayınlanan «Methods of Financing Economic Developed Countries» New York, 1949 adlı eserdir.

(4) Geri kalmış memleketlerin sermaye ihtiyaçları ve sermaye massedebilmeleri meselesi için bak.: Kindleberger, «Economic Development», New York, 1958, s. 262-65.

yetleri gözönünde bulundurulurak değerlendirilmektedir. Ekonominin uzun vâdeli gelişmesi içinde yeni projenin yeri nedir? Ne gibi bir fayda getirmektedir? Böyle bir proje için yatırıma girişileceği yerde daha evvel ele alınması gereken işler yok mudur? İşte cevapları bulunması gereken sorulardan birkaçı bunlardır. Bunlara ve alâkalı diğer sorulara müsbet cevap verilebildiğinde proje desteklenir ve kredi verilir (5). Burada sorulması gereken bir soru olabilir: Bütün gayret ve iyi niyetine rağmen böyle bir incelemeyi Banka ne dereceye kadar sıhhatli ve isabetli bir şekilde yapabilir? Öyle görünüyor ki, bu konuda iş ve gayret daha çok kredi talebinde bulunan tarafa ait olmalıdır. Böyle bir işi en iyi yapabilecek durumda olabilecek taraf da herhalde isteyen taraftır. Bir iki kelime ile bu sözlerimizden ne kastedtiğimizi açıklıyalım. Eğer belli bir proje için Dünya Bankasına kredi talebinde bulunulacaksa, hazırlanan plânlar, yapılan teknik ve malî hesaplar sağlam ve savunulabilir olmalı, ve varsa (ki olmalıdır) yatırım ve gelişme programı içinde yeni projenin faydaları bir bir gösterilip bunun vazgeçilemezliğine Banka ikna edilebilmelidir.

Bankaya yöneltilen tenkitlerden bir diğeri, Bankanın hususî sermayeyi tahrik ve teşvikte başarı gösterememiş olmasıdır. Banka hususî teşebbüs yatırımlarına ikraz suretiyle yardım edebilir. Fakat bunun için yatırım yapıldığı memleket hükûmetinin Bankaya garanti vermesi gerekir. Bundan başka Banka hususî teşebbüs sahiplerine yalnız ikrazda bulunabilir, yatırım veya teşebbüse direkt iştirakte bulunamaz. Banka hususî teşebbüse fazla yardımcı olamadığı meselesinde hükûmet garantisi istenmesi prensibinin menfi tesir yaparak buna sebep olduğunu kabul eder gözükmektedir (6). Herhangi bir memlekette hükûmet, Bankadan kredi talebinde bulunacak bir hususî teşebbüse Bankaya karşı kefil olunca, bu teşebbüsü başkalarına karşı korur gibi bir iş yapmakla farklı muamele yapılmış hissinin doğmasından çekinilmektedir. Böyle bir hissin doğumunu önlemek üzere, hükûmetin önüne gelene kefil olmayı kabul edebilmesi ise mümkün olamaz. Meseleye teşebbüs açısından bakıldığında netice yine pek fazla parlak gözükmemektedir. Bankaya karşı hükûmet garantisi elde edebilmiş teşebbüsler ileride bu garantiden dolayı hükûmetin işlerine müdahale edebileceğinden endişelenebilirler. Kısaca belirtilen bu iki mülâ-

(5) Bu hususta bak: İ. B.R.D., Annual Report (1949-50) s. 7; «Second Annual Report (1946-47)» s. 15 v.d.

(6) 5 inci Yıllık Rapor, s. 15.

haza Bankanın hususî teşebbüs sahasındaki faaliyetlerini iyiden iyiye sınırlamaktadır.

Bankanın direkt iştirakte bulunmamasına gelince, burada tenkit edilecek şey Bankanın direkt iştirakte bulunmaması değil, fakat hükûmet garantisi istenmesidir. Bir taraftan garanti prensibine bağlı kalınıp diğer taraftan doğrudan doğruya teşebbüse iştirak etmenin bir arada yapılamıyacağı âşikârdır. Direkt iştirak, aynı zamanda, başarı veya başarısızlığa da iştirak demektir. Böyle bir vaziyette başarısızlığa karşı hükûmet garantisi istenmesi abestir. Ve binaenaleyh Bankanın bu konuda faaliyet tarzı haksız görülemez.

Dünya Bankası, hususî sermaye ve teşebbüs sahası bakımından, bizatihî kendi kuruluş ve işleyiş hususiyetleri dolayısıyla haklı olarak fazla tenkit edilmemekle beraber, bu sahanın boş bırakıldığı kısa bir zaman içinde anlaşılmiş, boşluğun doldurulması gerektiği fikri umumî bir kanaat haline gelmiştir. Milletlerarası Finansman Kurumunun kuruluşunu sağlayan ve çabuklaştıran şey, bu kanaat olmuştur. Kurumun kuruluş ve faaliyet hususiyetlerini Dünya Bankasının ikraz faaliyetlerini inceledikten sonra ayrıca gözden geçireceğiz.

2 — **Dünya Bankasının ikraz faaliyetleri** : Bankanın kaynakları aslî ve dış kaynaklar diye başlıca iki büyük kısma ayrılabilir. Âzaların sermaye iştirakleri ile ikraz muamelelerinden az da olsa elde edilen gelirler birinci, sermaye piyasalarından tahvil satışı yolu ile yapılan istikrazlar ikinci gruba girerler.

Banka sermayesi, 1959 yılı ortalarında 21 milyar dolara yükseltilmezden evvel 10 milyar dolardı. Bunun % 2 si âzalarca dolar veya altınla ödenmişti. Bu meblâğ 200 milyon dolar tutar. Bankanın sermaye iştiraklerinden ikraz işlerinde kullandığı kısım iştirak sermayelerininin % 18 leridir. Son yıllarda Bankaya kullanılmak üzere ödenen veya ödenmiş olup da kullanılmasına müsaade edilen % 18 ler sür'atli bir artış göstermiştir. Aşağıda bu artışın seyri görülmektedir (7) :

(7) Verilen rakamlar, 13 üncü yıllık raporun 11 inci sayfasındaki grafikten takribî olarak bulunmuştur.

(Her Yılın 30 Haziranına Göre Milyon Dolar Olarak)

	1955	1956	1957	1958
A.B.D.	571,5	571,5	571,5	571,5
Diğer âzalar	193,5	313,5	453,5	598,5
Y e k û n	765,0	885,0	1.025,0	1.170,0

A.B.D. % 18 lik payını 1948 yılında ödemiş bulunuyordu. Bu iki kaynağın hacmi sermaye artışından sonra genişliyecek ve bunun neticesinde Bankanın ikraz kapasitesi artacaktır.

Bankanın bunlardan sonraki ve belki de daha önemli kaynağı, % 80 iştirak sermayesi paylarına dayanarak yaptığı istikrazlardır. Banka tahvillerinin başlıca alıcısı başlangıçtan itibaren Amerikan sermaye piyasası olmuştur. Maamafih son yıllarda Amerika dışındaki sermaye piyasaları da Bankaya borç vermekte daha arzulu hale gelmeye başlamışlardır. Bankanın borçlanma vaziyetini gösteren aşağıdaki rakamlar (8) bunu açık olarak takip imkânını vermektedir :

	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
A.B.D.	400	400	490	475	470	550	880	905	1.000
Diğer piyas.	100	160	280	370	375	480	770	890	1,042
Yekûn	500	560	770	845	845	1.030	1.650	1.795	2.042

Bunlardan başka Banka verdiği ikrazları vâdeleri gelmeden kısmen devrederek ilâve ikraz imkânları yaratmaktadır. 1958 yılında devredilenler 40, başka memleketlerde satılanlar 45 milyon dolar civarında idi.

A.B.D. dışında Banka tahvillerinin başlıca alıcıları Kanada, Almanya, İsviçre ve daha az nisbette de Belçika ve Hollanda'dır. Amerika Birleşik Devletlerinde alıcılar bilhassa emekli sandıkları, sigorta kumpanyaları ve yatırım bankaları gibi müesseselerdir. Bunlardan sonra nisbeten daha az ehemmiyette ticaret bankaları vesair yatırımcılar gelmektedir. Avrupa ve diğer yerlerde bu sayı-

(8) Buradaki rakamlar da bundan evvelki kaynaktan alınmıştır. 59 ve 60 yılları rakamları 15 ci Yıllık Rapor, s. 12.

lanların yanı sıra Merkez Bankaları ve hükûmet müesseseleri mühim araçlar ortaya çıkmaktadırlar (9).

Bankanın imarcılık faaliyeti ne zaman itibariyle uzun, ne de ikraz meblâğı yönünden fazla ehemmiyetli oldu. 1948 yılından sonra Banka, artık bir kalkınma bankasıdır. Avrupa'da Fransa, Hollanda ve Danimarka'ya imar maksadiyle 497 milyon dolar verildi. Banka tarihinde bunlardan başka imar gayesiyle verilmiş ikraz yoktur.

Bankanın ikrazlarını, 15 yıllık raporlardan topladığımız rakamlarla meydana gelen aşağıdaki tablo, aynı zamanda Kıt'alar arasındaki dağılışı itibariyle de göstermektedir.

(Milyon Dolar)

	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Afrika	125	132	199	232	347	367	479	589	771,9
Asya ...	129	187	232	275	439	575	948	1.297	1.568,8
Avusturalya	100	150	204	259	259	317	318	318	317,7
Avrupa ...	699	734	782	929	969	1.088	1.186	1.288	1.356,5
Lâtin Amerika	329	357	457	579	653	678	798	934	1.053,0
Y e k û n ...	1.382	1.560	1.874	2.274	2.677	3.025	3.729	4.426	5.067,9

Yukarıdaki tabloda 1952 yılından itibaren Banka ikrazlarında mütemadî bir artış kaydedildiği görülmektedir. Artış asıl 1950 yılından itibaren başlar. Fakat bilhassa son iki yılda görülen artma evvelki yıllara nisbetle hayli yüksektir. Banka raporlarında, ve Banka üleri gelenlerinin beyanlarında bu artışların istikrarlı bir gelişmenin işaretleri ve neticeleri olarak kabul edilebileceği ifade edilmektedir. Dünyanın büyük bir kısmının sermayeye olan ihtiyacı, Banka sermayesinin % 100 den fazla arttırılmış olması gibi vâkıalar gözönünde tutularak artışın önümüzdeki yıllarda daha sür'atli bir tempo ile gelişeceği beklenebilir. Bankanın ikraz hacminin gelişmesi başlıbaşına önemli bir hâdisedir. Fakat bundan daha mühim olan hâdise, hiç şüphesiz ikrazların çeşitli kıt'alar ve hususiyle memleketler arasında dağılışı hususiyetleri olmak gerekir. Yer yüzünde en ziyade geri kalmış bölgeleri üzerlerinde bu-

(9) 12 inci yıllık rapor, s. 12

lunduran iki Kıt'a, Asya ve Afrika, gerek genişlikleri ve gerekse üzerlerinde yaşayan insanların sayısı dikkate alınırca, çok az hisse almışlardır, hükmünü vermek icabeder. Bu arada Avrupa'nın payı, Avrupa'ya giden ikrazların bir kısmının Avrupa memleketlerinin bazılarının denizaşırı topraklarında kullanılması nazarı itibara alındığında dahi, hayret edilecek derecede yüksektir. Avustralya ve Lâtin Amerika ise, geçen asırdan beri diğer sermaye kaynaklarından yüksek nisbette faydalanma şeklindeki avantajlı durumlarını Dünya Bankası ikrazları için de devam ettirme imkânını bulmuşlardır.

Kıt'alara daha yakından bakıldığında daha enteresan hâdiselerle karşılaşacaktır. Kıt'aları birer birer kısaca gözden geçirelim. İkrazların dağılışındaki nisbetsizlik bu defa daha bâriz olarak ortaya çıkacaktır.

Afrika'ya verilen 771,9 milyon doların yarısına yakını, 343 milyonu, iki memleketin, Güney Afrika Birliği ve Rodezya, payı olmuştur. Geriye kalan miktar Kıt'anın diğer memleket veya bölgeleri arasında dağılmıştır. Meselâ, bu arada, Habeşistan, 23,5, Cezayir 10 milyon dolar almışlardır.

Orta Doğu dahil Asya'nın payı 1568,8 milyondur. Bunun Hindistan (616,6) ve Japonya'ya (343) giden kısmı 959,6 milyon tutmaktadır. Daha sonra gelen üç memleket, İran (194), Pakistan (151) ve Tayland (107), geriye kalan 609 milyonun 452 milyonunu almakta, bu arada Filipin ve Burma 20 şer milyon dolar alabilmişlerken Kore ve Vietnam henüz hiç birşey almamış durumdadırlar. Asya memleketleri arasında Japonya'nın durumu bilhassa dikkati çekicidir. Japonya Bankaya 1953 yılında âza olmuştur. Âzalığı daha evvel başlamış olsaydı, herhalde, hissesi de daha yüksek olabilirdi. İran da, Japonya gibi, Banka kaynaklarından faydalanan memleketler arasındadır. Maamafih aldığı yekûn kredinin yarısı 1959 yılı için alınmıştır. 1957 yılından evvel de Bankadan herhangi bir istikrazı mevcut değildir.

Avrupa'da Fransa ve Hollanda'nın aldıkları imar kredileri bir tarafa bırakılırsa, en dikkati çeken memleketler İtalya (300), Finlandiya (192), Avusturya (101) ve Norveç (95) tir. 63 ve 60 milyon dolarla Türkiye ve Yugoslavya en az kredi alan Avrupa memleketleri arasındadır.

Kıt'alar arasında Avusturalya'dan sonra en avantajlı durumda olan Lâtin Amerika'da yekûn kredinin üçte ikisi üç memleket

tarafından alınmıştır. Bunlar; Brezilya (292), Meksika (206) ve Kolombiya (173) dir. Bunlardan sonra Şili (107), Peru (91) ve Uruguay (71) gelir.

Dünya Bankasının kredi muamelelerinde siyasî faktörler rol oynamadığına göre, kredilerin bu dağılışı şekillerini almasına tesir eden âmilleri başka yerlerde aramak icabeder. Banka ancak umumî kalkınma programı içinde faydalı bir yeri olan sağlam projelere kredi verdiği, verdiği kredilerin faiz ve ana sermaye ödemelerinin emniyet altında bulunmasını her zaman gözönünde bulundurduğuna göre, en fazla kredi alan memleketlerin Bankanın talep ettiği şartları en iyi yerine getiren veya getirmeye müsait olan memleketler olmaları gerekir. Bu netice bize aynı zamanda bu memleketlerin kalkınma faaliyetlerini diğerlerine nazaran daha sağlam esaslara bağlı olarak ve daha güvenilir tarzda yürütmekte olduklarını ima edebilir. Zira başkalarının yerine getirilen şartları yerine getirmek ve istikbal hakkında emniyet verir bir gelişme göstermek şartıyla Bankadan kredi temin edebilmek için herhangi bir mani bulunmamak icabeder.

Banka kredilerinin Kıt'a ve memleketler itibariyle gelişme seyrini kısaca gözden geçirdikten sonra, bu kredilerin hangi memleketlerde ne gibi işlerde kullanılmakta olduklarını araştırmak Bankanın kredi yardımları hakkındaki görüşlerimizin daha tam olmasını temin edecektir. Fakat bundan evvel bir başka noktaya temas etmek istiyoruz.

Görüldüğü gibi, A.B.D. den sonra Avrupa, Bankanın başlıca müracaat ettiği sermaye kaynağı durumundadır. Bu, sermaye iştirakleri için olduğundan daha fazla belki Bankanın istikrazları için doğrudur. Fakat, Avrupa'dan Bankaya, Bankadan Avrupa'ya sermaye akımlarını karşılaştığımız zaman enteresan bir netice ile karşılaşırız. Avrupa'nın Bankaya verdiği paraların büyük kısmı Bankanın Avrupa memleketlerine ikrazı şeklinde yeniden Avrupa'ya geri dönmektedir. Bu vaziyette Avrupa kendi kendisini finanse eder durumdadır. Ve hattâ bundan öteye Banka vasıtasıyla başka yerlerde birikmiş tasarruflardan faydalanır durumdadır. Bankanın iktisaden az gelişmiş memleketlerin kalkınmalarına yardım gayesi gözönünde tutulunca bu netice hayli garip bir vaziyet yaratmaktadır.

Prof. Myrdal'in müşahedelerine göre hükmetmek gerekirse, A.B.D. için de buna benzer bir durum bahis konusu olmaktadır.

Amerika dışarıya sermaye ihraç ederken, aynı zamanda, dışarıdan bilhassa emniyet sâikiyle akın eden büyük miktarlarda sermaye akımına maruz kalmaktadır. Myrdal'e göre, bunların yekûnu yüzlerce milyon doları bulmakta ve muhtemelen Dünya Bankası yatırımlarından fazla bile olmaktadır (10).

Bu iki hâdiseden şöyle bir hükme varmak oldukça makul gözükmektedir: Dünyanın A.B.D. ve Avrupa dışında kalan kısmı A.B.D. ve Avrupa'dan alır gözüktükleri sermayenin hiç değilse bir kısmını kendi kendilerine temin etmektedirler. Burada bunun miktar ve nisbeti hakkında birşey söyleyebilmemize imkân yoktur. Sadece vâkıanın mevcudiyetine işaret etmekle yetiniyoruz.

Şimdi de Banka kredilerinin beş Kıt'ada hangi işlerde kullanılmış olduğunu gözden geçirelim. Bu maksatla vermekte olduğumuz tablo Onbeşinci Yıllık Rapor'dan alınmış olup, Bankanın 30 Haziran 1960 tarihine kadarki muamelelerini aksettirmektedir.

İmar ikrazlarını bir tarafa bırakıp yalnız kalkınma ikrazlarını ele alırsak, bunların 2/3 sinden fazlasının elektrik enerjisi ile ulaştırma işlerini desteklemek için verilmiş olduğunu görüyoruz. Afrika ve Lâtin Amerika'da bu iki sahaya verilmiş olan krediler bunların yekûn paylarının 3/4 den fazladır. Asya'ya verilen kredilerin 2/3 si aynı iki sahada kullanılmıştır. Diğer iki kıt'adan Avusturalya'da ulaştırmanın, Avrupa'da ise elektrik projelerinin payı daha büyüktür. Bu iki büyük yatırım sahasından sonra büyüklük sırasında üçüncü yeri sanayi almaktadır. Sanayie verilen kredilerin % 40 ı Asya'ya, diğer % 40 ı Avrupa'ya gitmiştir. Asya'da sanayi kredileri büyük ölçüde demir ve çelik sanayiinde, Avrupa'da ise çeşitli sanayi şubelerinde kullanılmıştır. A.B.D. nin hususî sermaye yatırımları incelendiğinde karşılaşılan bir hâdiseyi burada da müşahede ediyoruz. Nasıl Amerikan hususî sermayesi sanayi yatırımlarını az gelişmiş memleketler yerine dünyanın nisbeten gelişmiş kısımlarında (bu arada Avrupa mühim bir yer almaktadır) temenküz ettirmekte ise, Dünya Bankası kredilerinin sanayie isabet eden kısmının yarısından fazlası Avrupa başta olmak üzere Avusturalya ve Lâtin Amerika gibi nisbeten ileri yerlere verilmiştir. Banka kredileri arasında ziraat ve onmancılığın payı nisbeten küçüktür (yekûn kredinin 1/10 inden az). Ziraate verilen kredilerin 1/3 i yalnız başına Avusturalya'nın payına isabet etmiş, dün-

(10) G. Myrdal, «An International Economy-Problem and Prospects» New York 1956, s. 106, 110.

Kredilerin Kıt'alara ve Çeşitli Yatırım Sahalarına Dağılışı
30 HAZİRAN 1960

	Toplam	Afrika	Asya	Avustu- ralya	Avrupa	Lâtin Amerika
Genel Toplam	5.068	722	1.569	318	1.357	1.053
Kalkınma ikrazları	4.571	772	1.569	318	860	1.053
Elektrik Enerjisi is- tihsal ve dağıtımı	1.605	178	441	29	333	623
Ulaştırma	1.526	418	617	132	68	290
Demiryolu	778	263	349	37	2	127
Gemicilik	12	—	—	—	12	—
Liman ve İç. Su Yol.	126	17	137	—	47	26
Kara Yolları	388	38	112	51	—	137
Havacılık ve Hava Mey.	57	—	6	44	7	—
Pipeline (Tabii gaz)	64	50	14	—	—	—
Haberleşme						
Telefon, Telg. Radyo	24	2	—	—	—	22
Ziraat ve ormancılık	375	32	85	104	88	69
Ziraat Makinaları	120	—	—	90	2	28
Sulama ve sel Kont.	187	16	70	6	74	22
Toprak ıslahı	41	14	14	6	2	6
Mahsulleri depolama	7	10	—	—	4	2
Evcil hayvanlar	13	10	1	—	—	10
Ormancılık	8	—	—	2	6	—
Sanayi	835	103	350	53	280	49
Demir ve Çelik	388	—	302	14	22	—
Kâğıtçılık	114	—	4	1	88	20
Gübre ve diğer						
Kimyevî maddeler	57	—	—	—	57	—
Diğer sanayiler	94	—	5	24	59	6
Madençilik	149	101	—	14	12	22
Kalkınma Bankaları	84	2	39	—	42	1
Genel kalkınma	205	40	75	—	90	—
İmar ikrazları	49	7	—	—	497	—

yanın diğer kısımları, bir dereceye kadar Avrupa hariç, ziraî projeler için fazla kredi almamış veya alamamışlardır. Ulaştırma sahasında verilen krediler, Avrupa istisna edilirse, diğer dört kıt'ada kullanılış itibariyle büyük yakınlık göstermektedirler. Başlıca iki kullanma sahası demiryolu ile kara yollarıdır. Bankanın az gelişmiş bölgelere yardımı, onların sosyal sermayeye teçhizatlanması işinde toplanmış görünüyor. Önümüzdeki yıllarda sosyal sermaye teçhizatlanmasının ötesindeki merhalelere sıranın gelmesi ümit edilebilir. Şimdilik Bankanın ikraz faaliyetlerini az gelişmiş bölgelerdeki hususiyetleri bakımından yerinde görmek mümkündür.

Biliyoruz ki, Banka desteklediği projelerin döviz sarfını gerektiren ihtiyaçlarını karşılamak için kredi verir. Yani bu paralar projenin tahakkuku için dışarıdan alınması gereken mal ve hizmetlerin bedellerinin ödenmesi için sarfedilir. Şimdi bir adım daha ileri giderek kredilerin bilhassa hangi memleketlerden mübayaada kullanıldığını görelim. Dünya Bankası kredileri, bilindiği gibi, bağlı krediler değildir. Krediyi alan, bunları dilediği memleket veya piyasada kullanabilir. Nazarî olarak durum bu ise de, fiiliyatta vaziyet oldukça farklı olmuştur. Ginişilen projelerin gerektirdiği makine ve teçhizat vesair malların büyük bir kısmı başlağıçtan itibaren A. B. D. den alınmıştır. Ancak 1954 yılından itibaren Avrupa memleketleri A. B. D.'nin yanında yer almaya başlamıştır. 1958 yılından bu tarafa da Japonya'nın payı yükselme halindedir. Halen Dünya Bankası kredilerinin mal ve hizmet satın alınmasında kullanılması itibariyle en avantajlı durumda olan memleketler sırasıyla A.B.D., İngiltere, Almanya, Kanada, Belçika ve Fransa'dır. Son yıllarda İtalya ve Japonya'nın payları hızla artmaktadır.

Aşağıdaki tablo 1958, 59 ve 60 yıllarında 30 Haziran vaziyetine göre, bu tarihlere kadar verilen kredilerin kullanılmış kısımlarının memleketlere isabet eden miktarlarını göstermektedir:

(Milyon Dolar)

	1958	1959	1960
A.B.D.	1.324,7	1.476,5	1.570,3
Kanada	120,7	129,0	131,8
İngiltere	296,3	383,0	459,1
Almanya	201,3	270,5	321,1
Fransa	61,5	83,7	101,6
Belçika	80,8	94,7	105,4
İsviçre	46,6	58,0	66,6
İsveç	24,7	33,5	41,2
İtalya	45,9	72,7	89,1
Japonya	37,0	60,7	70,3
Dünyanın diğer memleketleri ...	120,4	136,1	165,2
Genel Yekûn	2.377,9	2.798,7	3.121,7

Gönülüyor ki, Banka kanaliyle dünyanın diğer kısımlarına sermaye ihraç eden memleketler bu vasıta ile aynı zamanda mahsulleri için yeni satış imkânları yaratmakta, ve bu hâdiseden elde ettikleri diğer faydalar bir tarafa, istihdam hacimlerini genişletmek veya istenilir bir seviyede tutmak ve gelirlerini yükseltmek fırsatlarını bulmaktadırlar. Diğer taraftan aynı hâdise başka yerlerde iktisadî gelişmeleri başlatmakta ve devamını sağlamakta ve dünya ticaretinin genişlemesine zemin hazırlamaktadır.

3 — **Dünya Bankası ve Türkiye** : Türk Hükûmeti şimdiye kadar (30 Haziran 1960) Dünya Bankasından 45,4 milyon dolar tutarında dört kredi almıştır. Ayrıca 18 milyon dolarlık iki kredinin Türkiye Sınaî Kalkınma Bankasına verilmesini, garanti vermek suretiyle, temin etmiştir. Topyekûn memleketimizin Bankadan aldığı krediler 63,4 milyon dolar oluyor. En son kredinin alınış tarihi Şubat 1954 tür. O tarihten bu tarafa, Bankadan başkaca bir kredi almış değilizdir.

Halbuki başlağıçta Banka ile münasebetlerimiz ileride daha da iyi gelişebilecek bir istikamete girer gibi olmuştu. Banka memleketimizle ilgilenmiş ve bir Müttehassıslar Heyetini vazifelendirerek Türkiye'nin şartlarını ve meselelerini inceletmiş ve hükûmete tavsiyelerde bulunmuştur. Banka bu türlü işleri âzası olan diğer memleketlerde de yapmıştı. Ve Türkiye'ye karşı duru-

mu diğer memleketlerden bünyesi, kuruluş maksadı ve ödevleri icabı, farklı olamazdı. Fakat iyice bilinmiyen sebeplerden dolayı uzunca zamandır aradaki münasebetler iyi gider gözükmemiştir. Yabancı sermaye ve krediye bu kadar tehalük gösterilen bir devrede bunu en uygun şartlarla temin eden bir müessese ile münasebetlerimizin yeniden verimli ve normal bir hâle getirilmesi sadece menfaatimiz icabıdır. Geçen zaman aleyhimize olmaktadır.

II — MİLLETLERARASI FİNANSMAN KURUMU VE FAALİYETLERİ :

1 — **Kurumun Mahiyeti ve Hususiyetleri** : Milletlerarası Finansman Kurumu Temmuz 1956 tarihinde kurulmuştur. Sermayesi 110 milyon dolardır. Eylül 1959 da âza sayısı 57 ve kaydolmuş sermayesi 94 milyon dolardır. Dünya Bankasının âzaları, istedikleri takdirde, Kurumun âzası olabilirler ve sermayesine Dünya Bankasındaki sermayelerine uygun nisbetlerde iştirak ederler.

Beş buçuk yıldanberi faaliyette bulunan Kurumun gayesi, gelişme halindeki âza memleketlerin iktisadî kalkınmalarına hız vermektir. Kurum kendisini bir ikraz müessesesinden çok bir yatırım müessesesi telâkki etmektedir (11). Bu ifade ile kastedilen şey şudur: Kurum verimli bir teşebbüse hususî sermaye ve idare ile iştirak halinde katılır. Kurum bu katılış için hükûmet garantisi istemez. Dünya Bankasından en büyük farklarından biri budur. Ve zaten evvelce de belirttiğimiz gibi, bu şarttan dolayı Dünya Bankası ile hususî teşebbüsler arasında hasıl olan boşluğu doldurmak, kuruluş gayelerinin başında gelmiştir.

Kurum teşebbüslere iştirak faaliyetlerinde Nizamnamesiyle tesis edilmiş bazı kayıtlara uymak zorundadır. Bunları kısaca gözden geçirmekte fayda vardır. Böylece müessesenin mahiyeti daha iyi anlaşılabilir olacaktır (12).

a) Kurumu ancak hususî teşebbüslere iştirak edebilir. Hükûmetin sahip bulunduğu ve hükûmetin işlettiği, veya idaresine muayyen dereceye kadar tesir yahut iştirak ettiği teşebbüslere katılamaz. Bununla beraber, bünyesinde âmme sermayesi bulunduğu halde esasında hususî karakterli bir teşebbüs mutlak ve kesin olarak Kurum tarafından yardım görmiyecek değildir.

(11) I.F.C., «Third Annual Report», (1958-1959), s. 1

(12) Burada söz konusu edilen kayıtlar için bak.: R.L. Garner (Kurum Başkanı), «Statement on the I.F.C.» Tenth Annual Meeting of the Board of Governors of the I.B.R.D., İst. 1955, s. 3, 7; Üçüncü Yıllık Rapor, s. 1, 2.

b) Kurum Afrika, Asya, Avusturalya, Lâtin Amerika, Orta Doğu ve kısmen de Avrupa'nın az gelişmiş bölgelerindeki teşebbüslere yardım edebilir. Aynı zamanda bu bölgelerin Kuruma âza memleketlerle bu memleketlere bağlı ülkelerde bulunması gerekir. Bunlar dışındaki yerlerde yatırım yapamaz.

c) Kurum, esas itibarıyla, sınaî karakterli (fabrikalı istihsal, imalât işleri, madencilik gibi) teşebbüslere yatırım yapar. Bu çeşit teşebbüslerin mevcut olanlarını genişletmek, ıslah etmek veya yenilerini kurmak Kurumun faaliyet mevzularıdır.

d) Genel sermaye varlığı 500 bin doların altında kalan teşebbüslere, ekseri ahvalde, Kurum alâka göstermez. Aynı şekilde Kurum yatırımları, genel olarak, 100 bin dolardan az olmaz. Ekseriya, teşebbüslere 2 - 3 milyon dolar arasında yatırım yapılır. Daha fazla yatırım yapılamaz değildir. Fakat bu takdirde, Kurum iştirâkinin daha fazla hususî sermaye cezbetmesi gibi bir işe yarayacağı mülâhaza ediliyor olmalıdır. Kurum, bir teşebbüsün kuruluş masraflarının ancak yarısına kadar finansman sağlayabilir. Bu sırada daha evvel yatırılmış olan Fonlar hesaba katılır. Bu hükümden hemen çıkarılabilir ki, müessese kendi başına bir teşebbüs kurmaya girişemez.

e) Kurum, teşebbüslerin sermayelerine ortak olamaz. Hisse senedi satın alamaz. Fakat ikrazları sabit faizli alelâde ikrazlar da değildir. Kurum ikrazlarına her hâdisede müstakil olarak tesbit edilen bir faiz verildiği gibi teşebbüs gelişip gelirleri arttıkça bundan Kurum'a iştirâki nisbetinde ve önceden kararaştırıldığı şekilde bir pay verilir. Aynı zamanda Kurum'un elinde bulunduğu müddetçe teşebbüs sermayesine iştiraki ifade etmiyen bu nevi şahsına münhasır iştirakin ileride sermayeye kalbedilmek hakkı elde tutulur.

f) Kurumun kuruluşuna, genişlemesine veya ıslahına iştirak ettiği teşebbüsler gelişip iyi neticeler alınmaya başlandığı zaman Kurum iştiraklerini başka hususî sermaye sahiplerine veya müteşebbüslere satar ve aradan çekilir. Buradan kurtardığı Fonlarla yeniden başka teşebbüslerin kurulup geliştirilmelerine yardım eder. Kurum, bu mânada, bir ikraz müessesesi değil, fakat bir 'teşebbüs ihraç' müessesesidir.

g) Kurum, makul şartlarla lüzumlu sermayenin başka kaynaklardan bulunabileceğine kâni bulunursa, kendisine yapılan iştirak talebini nazarı itibara almaz. Zira maksat, başka müessese veya kaynaklarla rekabet değil, fakat onları tamamlamaktır.

b) Kurum, teşebbüslerin işleyiş ve idaresine karışmaz. Fakat hiç bir garanti mevzubahis olmadığı için de teşebbüsün karşılaşılabileceği her türlü riske peşinen katılmış olur.

Milletlerarası Finansman Kurumunun faaliyetleri sırasında gözönünde bulunduracağı prensiplerin başlıcalarını kısaca gözden geçirdikten sonra, Kurum raporlarından birinde verilen aşağıdaki üç misal müessesenin yapacağı ve yapmakta olduğu işlerin mahiyetini daha iyi anlamaya yardım edecektir (13).

Bir Amerikan mensucat şirketi yabancı bir memlekette bir fabrika tesis etmek istemektedir. Bu teşebbüsün sermaye ihtiyacı 3 milyon dolar olup, bunun 2 milyonu ithal edilecek makine ve tesisat, 1 milyonu mahallî masraflar ve mütedavil sermaye içindir. Amerikan Şirketi geniş imkânlarla sahip ise de haricte ilk defa girişeceği bu teşebbüste büyük rizikolara maruz kalmak istememekte ve bilhassa bir diskriminasyona karşı korunmasını arzu etmektedir. Mensucat şirketi bu maksatla bir filyal kurup sermayesine bir milyon dolarla iştirak etmektedir. Şirket, Kurumdan geri kalan 2 milyon dolar için mahallî sermaye bulmasını ve tamamı için mahallî sermaye bulamadığı takdirde bakiyeyi ya sermayeye iştirak veya karz suretiyle temin etmesini isteyebilir.

Bir Avrupa kimya şirketi, iktisaden az gelişmiş bir memlekette bir fabrika kurmak istemekte ise de kendi hükûmetinden yalnız makinelerin ihracı için müsaade alabilmekte, fakat nakdî sermayeyi çıkaramamaktadır. Fabrikanın kurulacağı memlekette ise, sermaye tedarik edilememekte yalnız az miktarda kısa vâdeli kredi bulunabilmektedir. Şirket, Kurumdan inşaat için gerekli mütedavil sermayenin mühim bir kısmını temin etmesini isteyebilir.

İktisaden az gelişmiş bir memlekette bazı sermayedarlar bir yatırım bankasına müracaatla, 5 milyon dolara mal olacak bir balık konserve fabrikası kurmağı teklif ederler. Kendileri sermayenin iki milyonunu koyarak bakiyenin ve tecrübeli bir idarenin teminini yatırım Bankasından isterler. Yatırım Bankası tecrübeli bir balıkçılık şirketinin alâkasını temin eder. Bu şirket, 1 milyon dolar sermaye yatırmayı ve teşebbüsü idare etmeyi deruhte eder. Yatırım Bankası Kurumdan sermayeye, meselâ, 1 milyon 250 bin dolar ile iştirak etmesini 750 bin dolar ikraz etmesini ve bir müd-

(13) Misalleri B. Yazıcı'nın «Milletlerarası Finansman Şirketi» adlı Sınai Kalkınma Bankası tarafından teksir edilmiş etüdünden alıyoruz.

det sonra, faraza 5 yıl, Kuruma ait hisselerin satın alınmasında kendisine bir tercih hakkı tanınmasını talep edebilir.

Yukarıdaki üç misal Kurumun yapacağı işlerin mahiyeti hakkında yeter ve açık bir fikir vermektedir.

2 — **Kurumun Faaliyetleri** : Kurum, kurulduğu tarihten 30 Haziran 1961 tarihine kadar 18 memlekette 40 projeye 44,4 milyon dolar yatırmıştır. İştirak veya yatırımların büyüklüğü 140 bin ile 2,5 milyon dolar arasındadır. Bunlardan 15 i 1 milyonun üstündedir (14).

Milletlerarası Finansman Kurumunun yaptığı yatırımların, 30 Haziran 1961 vaziyetine göre, coğrafî dağılışı aşağıdaki gibidir. (15).

	Yatırım sayısı	Yatırım miktarı (000 ilâveisle \$)
Avusturalya	2	875
Afrika	1	2.800
Asya ve Orta Doğu	6	3.554
Avrupa	3	2.991
Lâtin Amerika	28	34.067
T o p l a m	40	44.387

Asya ve Orta Doğu bölgesindeki 3.5 dolarlık 6 yatırım dört memlekette, Hindistan (2), Pakistan (2), İran ve Tayland'da, Avrupa'daki 3 milyon dolarlık 3 yatırım ilki memlekette, Finlandiya (2) ve İtalya'da, Lâtin Amerika bölgesine yapılan 34 milyon dolarlık 28 yatırım 10 ayrı Lâtin Amerika ülkesinde yapılmıştır. Bunların başında sırasıyla, Brezilya (6 yatırım - 10 milyon dolar), Şili (3 yatırım - 5,8 milyon dolar), Arjantin (2 yatırım - 5,2 milyon dolar), Peru (4 yatırım - 4,7 milyon dolar), eVnezuela (2 yatırım - 3,5 milyon dolar) ve Kolombiya (5 yatırım - 2,9 milyon dolar) gelmektedir.

Dünya Bankası kaynaklarından olduğu gibi, Kurum kaynaklarından da Lâtin Amerika memleketlerinin payı, diğer kıt'a veya memleketlerle kıyaslanamayacak derecede yüksektir. Ku-

(14) Beşinci Yıllık Rapor, s. 2, 12, 13.

(15) Beşinci Yıllık Rapor, s. 2

rum âdeta münhasıran bu memleketler gözönüne alınarak kurulmuş gibi bir intiba yaratmaktadır. Bunda tesiri olan başlıca faktörlerden ikisi, herhalde bu memleketlerdeki Amerikan hususî yatırımlarının fazlalığı ile bu memleketlerin yatırım imkânları hakkında Kurumun diğer bölge ve memleketlere nazaran daha fazla bilgi sahibi olmasıdır. Sebebi ne olursa olsun milletlerarası bir teşebbüsün aynı karakterdeki sermayesi bugün için daha ziyade, A.B.D.'nin türlü sebeplerle özel bir ilgi duyduğu bir bölgenin ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla kullanılmaktadır. Dünyanın diğer bölge ve memleketlerinin Kurumun imkânlarından daha geniş ölçüde faydalanabilmeleri temin edilmelidir.

Birkaç yıllık tatbikata bakarak bir hüküm vermek doğru olmazsa da, Kurumun, muayyen bir büyüklüğün altında olmamak şartıyla, daha ziyade çok sayıda fazla büyük olmayan teşebbüsleri desteklemek niyetinde olduğu ifade edilebilir.

Kurumun 3 üncü Yıl Raporunda ifade edildiğine göre, teşebbüslere verilen her dolar onlar tarafından 3 dolar yatırılması neticesini doğurmaktadır. Meselâ, bu hesapça, ilk iki sene içindeki 20 milyon dolarlık Kurum yatırımı dünyanın 11 memleketinde 80 milyon dolarlık hususî endüstri yatırımı yapılmasını mümkün kılmış veya tahrik etmiştir. Görülüyor ki, Kurum yatırımları 'hızlandırıcı' bir fonksiyon icra etmektedir.

Kuruluşundan bu tarafa, memleketimizin Kurumla, âza olmaktan başka, bir münasebeti olmamıştır. Türk müteşebbis ve hususî sermaye sahiplerinin Kurumdan faydalanmasına hiçbir mâni yoktur. Türkiye Sinaî Kalkınma Bankasının da yardımıyla Kurumdan esaslı surette faydalanılabilir. Türk teşebbüsleri bunun yolunu arayıp bulmalıdırlar. İran ve Pakistan gibi komşu memleketler çoktan Kurumun arzettiği imkânlardan faydalanan memleketler arasına girmişlerdir.